

subsistens, est terminus operationis Verbi, quasi facta per Verbum, & de se in tenebrosos defectus tendens, nisi Verbo portaretur. Nihilominus hæc cognitio dies dicitur, quia sicut in comparatione ad cognitionem Verbi tenebrosa est, ita est lux in comparatione ad ignorantiam, quæ omnino tenebra est; sicut vita iustorum præsens, caliginosa dicitur respectu futuræ gloriæ, quæ tamen lux est in comparatione ad vitam peccatorum: & sic attenditur quædam circulatio inter mane & vespere, secundum quod Angelus seipsum cognoscens in propria natura, hanc cognitionem retulit ad Verbum sicut ad finem, in quo sequentis operis cognitionem sumpsit sicut in principio: & sic huiusmodi mane est finis diei præcedentis, & principium sequentis. Et hæc quidem expositio subtilis, & congrua est, dummodo lux, & dies proprie in spiritualibus dicantur, & non metaphoricè, ut Augustinus vult super Genes. ad lit. Lib. IV. cap. XXI. aliter enim esset expositio mystica, & non litteralis.

Sed quia à pluribus negatur, ideo sustinentes cum Augustino quod omnia sunt simul creata, & in species distincta, possumus dicere, quod dies accipiuntur secundum illustrationem lucis corporalis; ita tamen quod ordo dierum attendatur secundum ordinem eorum, & distinctionem, in quæ lux corporalis refulget: sicut enim omnium creaturarum naturalium cognitionem Angeli acceperunt, ita etiam lux in omnia corporalia se diffundit, ut Dionysius dicit (iv. cap. de divin. Nomin.) diversimode in diversis recepta, secundum diversitatem recipientium: & ideo, sicut Augustinus distinguit sex dies secundum præsentationem lucis spiritualis, quæ primo die facta dicitur, sex rerum generibus; ita secundum præsentationem lucis corporalis sex rerum generibus possunt eodem modo sex dies distingui sine distinctione temporis. Et quia periodus unicuique rei corporali secundum influentiam lucis præfiguratur, quasi inter duos terminos, cum quælibet virtus corporalis finita sit, ideo illi termini mane, & vespere dicuntur, ultra quos virtus rei non extenditur.

Ad primum ergo dicendum, quod dies etiam est pars temporis, & lucis effectus. Distinctio ergo primorum dierum non sumitur ex parte temporis, sed ex parte lucis, secundum quod diversa per lucem declarantur, vel quantum ad cognitionem angelicam, vel quantum ad influentiam lucis corporalis in diversa.

Ad secundum dicendum, quod lux illa & corporalis, & spiritualis potest intelligi: & si intelligatur corporalis, dies distinguetur secundum diversa illuminata, & non secundum illuminationis tempus; si autem intelligatur spiritualis, non est per influentiam lucis ad res creandas, sed per fulgorem lucis ad res cognoscendas.

Ad tertium dicendum, quod partes diei secundum lucem spirituales non sunt secundum diversa cognita, sed secundum diversos modos cognitionis ejusdem rei: & sicut dies non sunt successivi, quia Angelus in Verbo simul diversa genera rerum intuetur: ita nec partes diei unius: quia simul videt in Verbo creaturas, & in propria natura.

Ad quartum dicendum, quod non dicitur cognitio vespertina, quæ est ferum in propria natura, ex eo quod ab ipsis rebus species sumant per quas cognoscant; sed quia per species quas à creatione receperunt, res cognoscunt, prout in propria natura subsistunt.

Ad quintum dicendum, quod species rerum pri-

um habent esse in arte divina, quæ est Verbum: quod esse significatur cum dicitur: *Dixit Deus, Fiat*; id est, Verbum genuit, in quo erat ut fieret. Secundum esse habent in intelligentia angelica: quod significatur in hoc quod dicitur, *Factum est*, per influentiam Verbi. Tertium esse habent in rebus: quod significatur in hoc quod dicitur, *Fecit*. Et ideo ista triplex distinctio non ponitur in productione lucis spiritualis, nec in formatione hominis, qui etiam intellectualis ponitur. Et sic etiam Angelus triplicem de rebus cognitionem habet, scilicet prout in Verbo sunt, prout sunt in mente ejus, & prout sunt in propria natura. Quamvis autem nunquam cognoscat res in propria natura nisi per species, quas habet apud se; tamen differt cognitio qua cognoscit prout sunt in seipso, & prout sunt in propria natura: potest enim intellectus converti ad speciem quam apud se habet, dupliciter: aut considerando ipsam, secundum quod est ens quoddam in intellectu; & sic cognoscit de ea quod est intelligibile, vel universale, vel aliquid huiusmodi: aut secundum quod est similitudo rei; & sic intellectus consideratio non sinit in specie, sed per speciem transit in rem, cuius similitudo est; sicut oculus per speciem quæ est in pupilla, videt lapidem: & est simile de imagine lapidea, quæ potest considerari secundum quod est res quædam, vel similitudo rei. Et ita patet quod duæ cognitiones dictæ differunt; sed utraque est vespertina: quia etiam esse ipsum intellectus Angeli, creatura est, & in tenebrosos defectus tendens, quantum in se est.

Ad sextum dicendum, quod cognitio meridiana non potest esse cognitio creaturæ cui defectibilitatis tenebra admixta est, sed cognitio ipsius Dei, qui est plena lux; & ideo in operibus creationis meridiæ dies non nominatur.

Ad septimum dicendum, quod in prima die secundum Augustinum (I. super Gen. ad lit. cap. ix. & Lib. IV. cap. XXI.) formatio narratur ipsius intellectualis naturæ, cuius cognitio, esse ejus in propria natura naturaliter sequitur: & ideo sui ipsius cognitionem matutinam non habet, sed vespertinam. Similiter & septima dies pertinet ad quietem Dei in seipso ex omnibus operibus quæ propter se fecit: & hæc quies nullo defectu clauditur, & propter hoc in die illa vespere non nominatur.

Ad octavum dicendum, quod si Angelus, cognitione creaturæ accepta, eam in laudem Creatoris non referret, in ipsa creatura sistens, nox in eo fieret: hoc enim esset perverse frui creatura; hoc autem non convenit beatis Angelis, qui per lucem significantur: & ideo in illo dierum senario nox non commemoratur. Vel potest dici secundum aliam viam, quod mane, & vespere ponuntur, quia sunt principia diei, & noctis. Ibi autem ostenditur institutio principiorum naturæ, ex quibus omnia propagata sunt, & ideo ponuntur extrema, relictis mediis.

ARTICULUS IV.

Utrum prima materia fuerit informis.

I. P. quæst. cxvi. art. 5.

1. AD quartum sic proceditur. Videtur quod prima materia informis erat. Illa enim materia communis erat omnibus elementis, quia ex illa omnia facta sunt. Sed elementa non conveniunt nisi in materia informi. Ergo prima materia omnino informis erat.

Præ-

2. Præterea. Augustinus dicit in Lib. Confes. XII. cap. 111. ad Deum loquens: *Docuisti, Domine, famulum tuum, quod prius quam ista faceres, non aliquid erat, nec species, nec color &c. nec tamen omnino nihil erat, quia informitas quædam erat.* Ergo prima materia omnino forma carebat.

3. Præterea. Si illa materia formam aliquam habebat, aut habebat formam corporis mixti, aut corporis simplicis. Sed non corporis mixti, quia sic esset mixtum prius corporibus simplicibus, quod esset consonum positioni Anaxagoræ. Ergo oportet quod haberet formam corporis simplicis; & sic redibit opinio antiquorum Naturalium, qui ponebant unum elementum omnium, vel ignem, vel aquam, vel aerem.

4. Si dicatur, quod non habebat aliquam harum formarum, sed aliam; contra. Omne quod generatur, generatur ex suo contrario. Sed ex ista prima materia existente sub forma corporali, facta sunt elementa. Ergo oportet quod habuerit contrarietatem ad elementa quæ ex ea facta sunt. Sed contrarietas primorum corporum non potest extendi ultra quaternarium numerum, ut in II. de gener. probatur. Ergo oportuit materiam illam esse sub forma alicujus quatuor elementorum, si fuit sub forma aliqua corporali; & ita unum tantum esset elementum primum: quod improbat Philosophus. Oportuit ergo quod materia illa omnino fuerit informis.

Sed contra. Omne esse est à forma. Si ergo materia prima fuit ante rerum distinctionem, oportet quod formam aliquam habuerit.

Præterea. Sicut se habet corpus naturale ad diversas figuras, ita se habet materia prima ad formas substantiales. Sed impossibile est esse aliquod corpus absque omni figura. Ergo impossibile est esse materiam absque omni forma.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod materia prima dicitur dupliciter: vel ita quod primum importet ordinem naturæ; vel ita quod importet ordinem temporis. Secundum quod importat ordinem naturæ, materia prima est illud in quo ultimo stat resolutio corporum naturalium, quod oportet esse absque omni forma: quia omne subiectum quod habet formam, est divisibile in formam, & subiectum formæ: & ideo quia omnis cognitio est per formam, hæc materia prima est scibilis, ut dicit Philosophus in I. Phys. text. LXIX. secundum analogiam tantum, prout dicimus illud esse materiam primam quod ita se habet ad omnia corpora, sicut se habet lignum ad lectum; & quamvis materia prima sic accepta, non habeat aliquam formam partem essentia suæ, nunquam tamen dividitur ab omni forma, ut probat Avicenna in sua Metaph. tract. II. cap. 111. immo quando amittit unam formam, acquirit aliam, secundum quod corruptio unius est generatio alterius: & ideo materia prima sic accepta, non potuit esse duratione ante corpora ex ea formata. Alio modo dicitur materia prima secundum quod primum importat ordinem temporis, illud scilicet quod duratione præcessit ordinatam dispositionem partium mundi, qualis nunc cernitur, secundum eos qui ponunt mundum non semper fuisse, nec à principio creationis omnia distincta fore: & sic accipien-

do primam materiam, oportuit eam habere aliquam formam.

Sed circa hoc antiqui Philosophi (1) diversificati sunt. Quidam enim posuerunt eam esse totam sub una forma, ponentes unum elementorum omnium primam materiam esse, vel aliquid inter ea: & ex isto omnia generari constituunt densitate, & raritate. Alii vero posuerunt eam sub pluribus formis, non tamen ordinatis ad invicem, sed quadam confusione permixtis, quæ Creatoris operatione ad ordinem, & distinctionem reductæ sunt: & hoc tamen diversimode posuerunt, ut Philosophus narrat, I. Physic. text. XXXI. usque ad XLIV. quod ad præsens non pertinet. Et hæc omnes positiones à Philosopho sufficienter improbatæ sunt.

Moderni etiam in has duas vias dividuntur. Quidam enim ponunt materiam illam primam totam sub una forma creatam; sed ne in antiquum errorem labi videantur, ponunt illam formam non esse unum quatuor elementorum, sed aliquid quod se habet in via ad ea, ut imperfectum ad perfectum, sicut forma embrionis se habet ad animal completum. Sed hoc non potest similiter dici in elementis: quia secundum Commentatorem XI. Metaph. prima habitus quæ est in materia, est ad formam elementis. Unde non invenitur aliqua forma media inter materiam primam & formam elementi, sicut inveniuntur multa media inter materiam primam & formam animalis; quarum una alteri succedit, quousque ad ultimam perfectionem veniatur, intermediis multis generationibus, & corruptionibus, ut Avicenna dicit. Et præterea, cum tunc naturalia principia instituta fuerint, oporteret etiam nunc in naturali elementorum generatione advertere aliam formam ante formam elementi; quod est contra sensum: nisi forte dicatur secundum positionem Libri fontis vitæ, (a) esse unam primam formam; & sic in materia primo inductam fore formam corporalem communem, & postmodum formas speciales distinctas. Sed hanc positionem Avicenna improbat, quia omnis forma substantialis dat esse completum in genere substantiæ. Quidquid autem advenit postquam res est in actu, est accidens: est enim in subiecto quod dicitur ens in se completum. Unde oporteret omnes alias formas naturales esse accidentia; & sic rediret antiquus error, quod generatio esset idem quod alteratio. Unde ipse vult quod ab eadem forma per essentiam, ignis sit ignis, & corpus, & substantia.

Et ideo tenendo viam aliorum sanctorum, qui ponunt successionem in operibus sex dierum, videtur mihi dicendum, quod prima materia fuit creata sub pluribus formis substantialibus, & quod omnes formæ substantiales partium essentialium mundi in principio creationis productæ sunt: & hoc sacra Scriptura ostendit, quæ cælum, & terram, & aquam in principio commemorat: & hoc etiam Magister dicere videtur, ponens in illa informi materia hoc terreum elementum in medio consistere, & aquas rariore fuisse in modum nebulae supra extensas. Sed dico, quod virtutes activæ, & passivæ nondum in principio partibus mundi collatæ fuerant, secundum quas postmodum distingui, & ordinari dicuntur. Et hoc esse possibile patet, si sustinere volumus opinionem Avicennæ, qui (Metaph. sua tract. II. cap. 11.) ponit elementa in mixto remanere

(1) Forte diversa fati sunt.

Ex EDIT. P. NICOLAI. (a) Cuius auctor dicitur Avicenna, sed ad manum hic liber non est.

nere secundum formas substantiales quantum ad primum esse, transmutari autem quantum ad secundum, scilicet quantum ad qualitates activas, & passivas: est enim mixtio miscibilium alteratorum unio. Unde possibile est materiam esse sub forma substantiali sine hoc quod habeat qualitates activas, & passivas in sui complemento: & sic cum esse primum naturaliter precedat esse secundum, expressus est ordo naturæ in successione temporis, dum res prius fiunt in esse primo quam perficiantur in esse secundo.

Ad primum ergo dicendum, quod illa materia prima quæ una numero est in omnibus elementis, ut pars essentiæ eorum, est omnino informis in sua essentia considerata; sed hæc non potuit elementa duratione præcedere: unde illa materia quæ duratione præcessit, corporalis fuit, non una per unitatem essentiæ, sed per similitudinem informitatis, quantum ad formas secundas.

Ad secundum dicendum, quod cum Augustinus (contra Adversarium legis & Prophetarum cap. viii.) non ponat ordinem durationis, sed naturæ tantum; secundum ipsum oportet dicere, quod materia prima est omnino informis: quod non potest esse secundum aliorum positionem sanctorum.

Ad tertium dicendum, quod non habebat formam unam, sed plures; non quidem formas corporum mixtorum, quia hæc consequuntur virtutes activas, & passivas principiorum mundi, ex quibus essentialiter integratur.

Et per hoc patet responsio ad quartum.

ARTICULUS V.

Utrum quatuor coæva convenienter assignentur.

1. **A**D quintum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter assignentur quatuor coæva, scilicet cælum empyreum, angelica natura, materia quatuor elementorum, & tempus. Locus enim consequitur generationem rerum, sicut & tempus. Sed de loco nulla fit mentio inter prima creata. Ergo nec de tempore.

2. Præterea. Tempus est accidens quoddam. Sed de aliis accidentibus non fit mentio, sed intelliguntur cum suis subjectis creata. Ergo videtur quod nec de tempore debet fieri.

3. Præterea. Tempus est mensura motus primi mobilis. Sed primum mobile, scilicet firmamentum, factum est secundo die. Ergo tempus in principio creationis non fuit.

4. Præterea. Superiorum, & inferiorum corporum non eadem est materia. Ergo videtur quod debeant esse sex, scilicet cælum empyreum, materia firmamenti (1) materia quatuor elementorum, &c.

5. Præterea. In quolibet sex dierum dicitur: *Dixit Deus, Fiat*: ut ostendatur, opus illius diei per Verbum factum esse. Cum ergo informis materia per Verbum facta sit, videtur quod in ejus creatione debeat dici: *Dixit Deus: Fiat cælum, & terra.* (2)

SOLUTIO.

Respondeo dicendum ad hoc ultimum, Primo quod per opus creationis instituta est tota creatura quantum ad esse suum informe: unde, quæ non

(1) Forte & materia quatuor elementorum. (2) In editione Veneta an. 1593. additur: Præterea quæritur, secundum quid, numerus horum sumatur. (3) *Al.* Angelus. (4) *Al. deest* cælum.

possunt duci ad unum informe principium, quod est materia, faciunt numerum in operatione creationis. Substantia enim, & accidens non reducuntur in unam materiam, quia accidentis pars materia non est: & ideo non conveniunt in materia ex qua. Potest tamen dici aliquo modo accidens convenire cum substantia in materia in qua, secundum quod accidens est in substantia: & ideo illud accidens quod est sicut extra mensurando denominans, substantiæ connumeratur, scilicet tempus. Similiter substantia spiritalis, & corporalis non reducuntur in unam materiam, cum spiritalia materia careant; & ita connumeratur (3) Angelis. Similiter etiam corporum cælestium, & inferiorum non est una materia; & ideo numeratur cælum, & materia quatuor elementorum. Et sic oportet in creationis opere quatuor prædicta connumerari.

Ad primum ergo dicendum, quod locus est superficies corporis locantis, & ideo creatio loci cum creatione corporalis naturæ intelligitur.

Ad secundum, quod accidentia quædam denominant illud in quo sunt, sicut albedo; & talia intelliguntur creata in creatione supram subjectorum, si sunt de illis quæ esse primum consequuntur, ut figura, & quantitas, & hujusmodi. Quædam autem denominant etiam illud in quo non sunt ut in subjecto, sicut locus. Non enim est locus corporis continentis in quo est ut in subjecto, sed corporis contenti; & tempus est numerus omnium motuum, etsi primo ejus in quo est ut in subjecto, scilicet motus primi mobilis, per quem omnes alii numerantur, ut in X. Metaph. dicitur. Sed tamen alia est ratio de tempore, & de loco: quia locus est idem per essentiam quod superficies corporis locantis, tempus autem non est idem numero cum aliquo accidente in substantia fundato: & præterea locus totum complementum suum habet in re; sed temporis ratio aliquo modo completur ex actione animæ numerantis: unde magis habet rationem extrinseci quam locus; & ideo potius connumeratur primo creatis quam locus, vel aliud aliquod accidens. Et præcipue hoc factum puto ad removendum antiquum errorem Philosophorum, qui tempus posuerunt æternum, præter Platonem, ut in VIII. Physic. text. xx. dicitur.

Ad tertium dicendum, quod motus cæli incepit secunda die; sed non omnia simul creata sunt: unde non potest intelligi de tempore quod est numerus motus primi mobilis; sed oportet quod vel per tempus significetur ævum, ut quidam dicunt, vel tempus large sumatur pro numero cujuscumque successionis, ut sic tempus primo creatum dicatur quod mensurat ipsam creationem rerum, qua post non esse, in esse res prodierunt.

Ad quartum dicendum, quod firmamentum secundum quosdam est de natura inferiorum corporum, & sic materia ejus intelligitur in materia quatuor elementorum; & sic solum (4) cælum empyreum erit alterius naturæ, & quinta essentia. Sed si dicamus firmamentum esse quintam essentiam, tunc per cælum intelligitur empyreum cælum, & cælum crystallinum, & cælum sydereum; sed quantum ad naturam informem horum duorum: cælum enim empyreum statim in sua creatione ultimum complementum habuit.

Ad quintum dicendum, quod verbum proprie

loquendo importat rationem formæ exemplaris ad creaturas, eo quod verbum est *ars*, ut Augustinus dicit; & ideo in senario dierum, ubi formatio creaturæ narratur, convenienter mentio de verbo fit; ubi autem narratur productio informis materiæ, Filius ostenditur causa ut principium, & non ut verbum. Unde diversimode utrobique totius Trinitatis causalitas ostenditur. In creatione siquidem informis materiæ designatur Pater nomine Dei, qui creavit, Filius nomine principii, Spiritus Sanctus nomine proprio, cum dicitur, *Spiritus Domini*. In formatione vero rerum significatur Pater ut dicens, Filius ut verbum, Spiritus Sanctus ut benignitas, qua approbatur quod factum erat: eodem namque amore quo Deus voluit ut creatura fieret, ei placuit ut maneret.

EXPOSITIO TEXTUS.

QUAM nomine terræ, ut Augustinus ait contra Manichæos, ideo appellavit Moyses, quia terra inter omnia elementa mundi minus est speciosa. Sciendum, quod secundum Augustinum, qui (5) non ponit in distinctione rerum ordinem temporis, oportet quod materia prima intelligatur omnino informis, ut dictum est; & sic vocabitur nomine aquæ, vel terræ propter similitudinem tantum, ut dicitur terra propter carentiam formæ (terra enim inter omnia elementa minus habet de specie, cum sit magis elementum grossum) aqua vero propter receptibilitatem formarum, quia humidum est bene receptibile, & terminabile; sed abyssus dicitur ex hoc quod est turpis per accidens, ut in I. Physic. text. lxxxv. dicitur: abyssus enim dicitur ab *a*, quod est sine, & *byssos*, quod est genus lini candidissimi, idest sine candore; & hoc accidit materiæ ratione privationis. Vel dicitur abyssus, quasi sine basi, de aliqua magna profunditate, & præcipue aquarum, secundum Augustinum, (b) Lib. I. super Gen. ad litteram cap. I. & similiter materia prima abyssus dicitur, in quantum privatur forma, per quam esse substantificum recipit. Sed secundum alios sanctos possumus dicere, quod ad litteram erat sub forma substantiali terræ, vel aquæ.

Terra autem erat *inanis* & *vacua*. Si intelligitur per terram materia informis, sic oportet exponi (6) receptibilitatem materiæ quodammodo esse similis receptibilitati loci, in quantum in una materia manente succedunt sibi diversæ formæ, sicut in uno loco diversa corpora: propter quod Plato locum, & materiam idem esse dixit, ut in IV. Physic. text. xv. di-

citur: & ideo ea quæ sunt loci, similitudinarie de materia dicuntur, ut materia dicatur *inanis*, & *vacua*, secundum carentiam formæ: sed *vacua* in quantum forma implet capacitatem materiæ; *inanis*, in quantum forma est finis in quem tendit appetitus materiæ. Si autem terra sumatur pro elemento adhuc informi, sic ad litteram dicitur *vacua*, & *inanis* propter carentiam corporum mixtorum, quorum ipsa est locus, & ad quæ quasi ad finem ordinatur.

Sive aeris obscura qualitate. Sciendum, quod omnis privatio, quantum ad id quod significatur per nomen, est non ens; sed tamen oportet quod aliquid præsupponatur: quia enim privatio est negatio in subjecto (7) apto nato, ut in IV. Metaph. text. iv. dicitur (unde præsupponitur subjectum, & habilitas ipsius ad receptionem formæ quæ privatur) ideo cum tenebra opponatur luci per modum privationis, potest tripliciter sumi. Aut pro ipso subjecto privato, quod est aer obscurus; & sic constar tenebras aliquid esse, & creaturas esse. Secundum modo potest sumi pro ipsa virtute aeris, per quam est receptivus lucis, quæ est diaphaneitas, secundum quod non est perfecta per lucem; & sic tenebra potest dici obscura qualitas aeris, quæ aliquid creatum est. Tertio modo sumitur proprie pro eo quod significatur per nomen; & sic privatio est non ens; & hoc modo, per se loquendo, non potest dici creata à Deo; sed solum per accidens, in quantum fecit naturam opacam, ex cujus oppositione ad corpus luminosum tenebra reliquitur; sicut dicitur tenebras in domo facere qui claudit fenestram.

Primo in verbo, omnia disponendo. Videtur hoc esse falsum: quia nihil quod (8) sit in verbo, est factum, & ita in verbo Deus nihil operatur. Ad quod dicendum, quod secundum quosdam Alcuinus improprie locutus est, & est exponendum: Operatur in verbo; idest, genuit verbum, quod est ars omnium operandorum per ipsum. Hoc autem ideo dicunt, quia non faciunt differentiam inter operari & facere, cum multum differant. Quia facere proprie est actus rei transiens in exteriorem materiam: unde Philosophus dicit in VI. Ethic. cap. v. artificialia esse factibilia; & sic Deus non fecit aliquid ab æterno. Sed operatio dicitur quilibet actus rei, etiamsi exterius non transeat, sicut intelligere est operatio intellectus, & potest esse sine motu: unde Philosophus in VII. Ethic. cap. ult. dicit, quod Deus una simplici operatione gaudet; & per hunc modum Deus ab æterno in verbo operatur, sicut artifex excogitando formas artificialium.

DISTINCTIO XIII.

Quæ prima fuerit distinctionis operatio.

Prima autem distinctionis operatio fuit formatio lucis, sicut ostendit Scriptura, quæ, commemorata rerum informitate, earum dispositionem à luce inchoavit, subdens, Genes. 1. 3. „Dixit Deus, Fiat lux: & divisit lucem à tenebris, appellavitque lucem diem, & tenebras noctem; & factum est vesper, & mane dies unus.“ Congruè mundi ornatus à luce cepit, unde cætera quæ creanda erant, viderentur.

In II. Sent. Tom. II. Quæstio 1. „Quæstio 1. (5) *Al. deest* non. (6) *Nicolai*: quod receptibilitas materiæ quodammodo est similis, &c. (7) *Al. omittitur* apto nato. (8) *Al. fit*.

Ex Edit. P. Nicol. (b) Quod subjungitur ex Augustino, insinuat Lib. XXII. contra Faustum, ubi dicitur quod abyssus est aquarum inestimabilis profunditas: vel apud Isidorum Lib. XIV. Ethimol. seu originum, cap. xx. impenetrabilis profunditas.